

Laurentiu,
Laurentiu & Associates
Attorneys at law

PANDEMIA DE COVID-19 – POSIBIL CAZ DE IMPREVIZIUNE ÎN CONTRACTE

În mediul economic e panică mare, destabilizatoare. Normal, când bursele fluctuează abracadabrant, birourile se mută în case, importurile și exporturile devin ecuații complicate, restaurantele și hotelurile sunt goale, avioanele, nu mai vorbim ș.a.m.d. În esență, viitorul sună, dar nu știm cum.

În acest context, se caută soluții pentru diminuarea pierderilor. Una dintre variantele care și-ar putea găsi aplicare – fiind necesară, desigur, o analiză concretă, de la caz la caz -, este instituția impreviziunii, reglementată de art. 1271 Cod civil, a cărei menire e tocmai restabilirea echilibrului în contractele vădit și injust dezechilibrate de schimbarea imprevizibilă (la momentul încheierii contractului) a contextului economic. Cu alte cuvinte, nu ai putut să prevezi ce-ți rezervă viitorul când te-ai obligat? Dacă nu e vina ta, contractul se poate îndulci, recalibra.

Principiul – contractul e legea părților, cum ți-ai așternut, așa execuți

În materie contractuală, părțile sunt libere să încheie orice înțelegere, atâta timp cât nu încalcă normele imperative ale legii, bunele moravuri și ordinea publică, iar instanța nu poate interveni în contract, să modifice voința părților valabil exprimată, decât în situații rare și expres prevăzute de lege. Odată ce s-au obligat, părțile sunt ținute să își execute prestațiile, chiar dacă executarea lor a devenit mai oneroasă, mai împovărătoare, fie prin creșterea costurilor executării, fie prin scăderea valorii contraprestației.

Și totuși...

Dacă în timpul executării unui contract, valabil încheiat și echilibrat la momentul încheierii sale, intervin schimbări excepționale ale împrejurărilor, în urma cărora executarea prestației debitorului devine excesiv de oneroasă, schimbări care fac vădit injustă obligarea sa la executare, instanța poate să dispună, în anumite condiții expres prevăzute de lege, adaptarea contractului, pentru a distribui în mod echitabil între părți pierderile și beneficiile ce rezultă din schimbarea împrejurărilor, sau chiar încetarea contractului, la momentul și în condițiile pe care le stabilește.

Laurentiu,
Laurentiu & Associates
Attorneys at law

Condițiile impreviziunii

Din analiza prevederilor legale în materie rezultă că instanța poate interveni în contract, în baza art.1271 C.civ., modificând voința părților din momentul contractării, doar dacă următoarele condiții sunt îndeplinite cumulativ:

1. Intervin schimbări excepționale ale împrejurărilor existente la momentul încheierii contractului, în urma cărora executarea prestației debitorului devine excesiv de oneroasă, schimbări care fac vădit injustă obligarea sa la executarea obligației.

Legiuitorul nu definește noțiunea de „schimbare excepțională a împrejurărilor” – declanșatoare a mecanismelor legale care țin de impreviziune, care ar permite revizuirea contractelor. În literatura de specialitate se consideră că orice schimbare excepțională a împrejurărilor poate declanșa aplicarea normelor în materie de impreviziune, dacă are impact direct asupra echilibrului contractual.

Pe baza acestor criterii, doctrina stabilește că pot reprezenta premisa impreviziunii, de exemplu: fluctuațiile monetare, diverse forme de intervenționism legal care generează ridicarea costurilor executării unei prestații, schimbarea radicală a condițiilor economice, anumite evenimente sau situații excepționale care duc la dificultăți de aprovizionare, scăderea puterii de cumpărare, creșterea exagerată a prețurilor, precum și războaie, crize, revoluții etc.

Este esențial ca schimbarea împrejurărilor să fie exterioară voinței părților, neputând fi admise o eventuală gestiune deficitară a fondurilor sau dificultățile financiare ale debitorului. Analiza caracterului excepțional se realizează în concret, de la caz la caz, inclusiv prin raportare la cadrul economic existent la data încheierii contractului.

De asemenea, este necesar ca schimbarea împrejurărilor să facă executarea contractului excesiv de oneroasă pentru una dintre părți, fiind vădit injustă obligarea debitorului la executare. Subliniem că domeniul impreviziunii nu îl reprezintă obligațiile care au devenit imposibil de executat (caz în care s-ar putea analiza incidența forței majore), ci acelea unde executarea este încă posibilă, dar a devenit mult mai oneroasă, excesiv de oneroasă, din cauza schimbării excepționale a împrejurărilor, față de momentul la care părțile au contractat și ar fi, prin urmare, vădit injustă obligarea debitorului la executare.

2. Schimbarea împrejurărilor a intervenit după încheierea contractului.

3. Schimbarea împrejurărilor, precum și întinderea schimbării nu au fost și nici nu puteau fi avute în vedere de către debitor, în mod rezonabil, în momentul încheierii contractului.

Laurentiu,
Laurentiu & Associates
Attorneys at law

Instanța poate interveni în contract în baza art. 1271 C.civ doar dacă schimbarea împrejurărilor, precum și întinderea acesteia nu au fost și nici nu puteau fi avute în vedere de către debitor, în mod rezonabil, în momentul încheierii contractului. Analiza capacității părților de previziune se realizează în abstract, luând drept etalon un om mediu, ce dispune de inteligență și diligență medii, care în mod rezonabil nu putea să prevadă schimbarea. Cu alte cuvinte, se judecă în abstracto, dacă un om cu inteligență și diligență medie ar fi anticipat, la momentul încheierii contractului, schimbarea împrejurărilor respective și dimensiunea ei. Motiv pentru care, nu pot constitui premisă a impreviziunii decât acele circumstanțe care depășesc prognozele economice realizate de analiști profesioniști, existente la momentul încheierii contractului. Căci existând prognoze, schimbarea în limitele pronosticate, nu mai e imprevizibilă.

În acest sens, Curtea Constituțională arată, prin Decizia nr. 623/2016, faptul că orice contract „presupune un risc inherent asumat în mod voluntar de cele două părți ale contractului, în baza autonomiei lor de voință, principiu care caracterizează materia încheierii contractului, și unul supraadăugat care nu a putut face obiectul în concreto al unei previzionări de către niciuna dintre acestea, risc care trece dincolo de puterea de prevedere a cocontractanților și care ține de intervenirea unor elemente ce nu puteau fi avute în vedere la momentul a quo”, indicând faptul că impreviziunea vizează doar riscul supraadăugat. Prin aceeași decizie, Curtea arată faptul că “evaluarea intervenirii acestui risc trebuie privită și realizată în ansamblu, prin analiza cel puțin a calității și pregătirii economice/juridice a cocontractanților [dihotomia profesionist/consumator], a valorii prestațiilor stabilite prin contract, a riscului deja materializat și suportat pe perioada derulării contractului [...], precum și a noilor condiții economice care denaturează atât voința părților, cât și utilitatea socială a contractului”.

4. Debitorul nu și-a asumat riscul schimbării împrejurărilor și nici nu putea fi în mod rezonabil considerat că și-ar fi asumat acest risc.

Impreviziunea nu își găsește aplicabilitatea dacă debitorul și-a asumat în mod expres producerea riscului sau dacă, prin interpretare, judecătorul deduce din termenii contractului că debitorul a înțeles să își asume consecințele unui asemenea eveniment.

5. Debitorul a încercat, într-un termen rezonabil și cu bună-credință, negocierea adaptării rezonabile și echitabile a contractului.

Condiție sau procedură prealabilă, cert e că, anterior sesizării instanței, debitorul trebuie să încerce, într-un termen rezonabil și cu bună-credință, să negocieze adaptarea rezonabilă și echitabilă a contractului.

Laurentiu,
Laurentiu & Associates

Attorneys at law

Firese de altfel, căci comunicarea, discuțiile, negocierile sunt căile firești și preferabile de rezolvare a situațiilor conflictuale, în special în mediul economic, unde multe relații sunt de lungă durată și implică un nivel mai mare de încredere și empatie între contractanți. De multe ori cel cu care faci business nu e un străin, ci partenerul de afaceri, iar problema intervenită afectează ambele părți ale contractului, nu doar debitorul obligației devenite prea împovărătoare. Dificultățile economice ale acestuia pot ajunge în timp să afecteze și partenerul aparent privilegiat, care nu va câștiga nici el din eventuala ruină economică a partenerului său de afaceri.

Efectele impreviziunii

Mecanismul revizuirii judiciare pentru impreviziune are drept scop re-echilibrarea contractului. Legea prevede, în mod limitativ, posibilitățile instanței în cazul în care sunt îndeplinite condițiile impreviziunii. Instanța poate dispune adaptarea contractului, pentru a distribui în mod echitabil între părți pierderile și beneficiile ce rezultă din schimbarea împrejurărilor sau chiar încetarea contractului, la momentul și în condițiile pe care le stabilește.

**Prezentul material prezintă cadrul legal general în materie de impreviziune, fără pretenții de exhaustivitate pe subiect. Ideile prezentate sunt strict informative și nu elimină necesitatea analizării prevederilor legale expuse și nici pe aceea a consultanței juridice oferite de un avocat, nefiind un substitut pentru acestea într-o speță concretă.*